

FEDERÁLNÍ
MINISTERSTVO ZAHRA NIČNÍCH VĚCÍ
K čj. 013.503/79-LPO

Příloha 1
~~T a j n ě~~
Výtisk č.: 31
Počet listů: 9

I n f o r m a c e
o zasedání Výboru ministrů zahraničních věcí členských států
Varšavské smlouvy v Budapešti

Požilo pokynu politického poradního výboru /PPV/ členských států Varšavské smlouvy /VS/ se konalo ve dnech 14.-15. května 1979 v Budapešti třetí zasedání Výboru ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy.

Na pořadu jednání bylo rozpracování konkrétních návrhů a opatření, která mají napomoci prosazovat do života myšlenku "Deklarace", přijaté na moskevském zasedání PPV VS v listopadu 1978, týkající se zejména problematiky bezpečnosti a spolupráce v Evropě a zastavení horečného zbrojení a odzbrojení.

Jednání Výboru ministrů vycházelo rovněž z námětů, vyslovených v předvolebním projevu s. Brežněva z 2. března 1979, se zkušeností zúčastněných zemí s prosazováním idejí moskevské Deklarace, jakož i z rozboru vývoje mezinárodní situace za poslední období.

V průběhu zasedání byli ministři zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy přijati prvním tajemníkem sadarské socialistické dělnické strany s. Jánosem Kádárem. Předseda vlády NDR uspořádal pro účastníky zasedání oficiální večeři.

Na zasedání Výboru ministrů přednesli projevy všichni zúčastnění ministři. Čs. ministr zahraničních věcí přednesl navíc kratší projev na závěr zasedání.

X X X

Na zasedání, jehož páteří bylo vystoupení s. A. A. Gromyka, i v přijatém společném komuniké, dominuje problematika uvolnění mezinárodního napětí ve vojenské oblasti. Jde především o návrh, aby všechny státy, které se zúčastnily helsinské konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě v r. 1975 uzavřely smlouvu, že proti sobě nepoužijí jaderných ani konvenčních zbraní jako první, který byl zformulován již v dřívějších projevech s. L. I. Brežněva.

Za druhé jde o rozšíření existujících opatření upevňujících důvěru mezi těmito státy, která byla přijata v helsinském závěrečném aktu; konkrétně dohodnout se na předběžném informování o významných přesunech vojsk a o rozsáhlých vojenských leteckých cvičeních, jakož i o rozsáhlých vojenských námořních cvičeních pořádaných v blízkosti výsostných vod ostatních států, jež se zúčastnily celoevropské konference.

K těmto novým iniciativám přistupují některé stále aktuální návrhy na opatření upevňující důvěru, se kterými přišly státy VS již v minulosti, jako je nerozšiřování vojensko-politických seskupení v Evropě, omezení úrovně vojenských cvičení a rozšíření kroků k upevnění důvěry na oblast Středozevního moře.

Za účelem projednání výše zmíněných nových i dřívějších návrhů /a popřípadě i dalších odborných, se kterými by přišly jiné státy/ bylo v Budapešti navrženo urychlené svolání konference na politické úrovni, za účasti všech evropských států

/tj. případně i Albánie/ USA a Kanady. Tato konference by se měla konat pokud možno ještě v roce 1979 a mohla by významným způsobem přispět k zajištění konstruktivního a pozitivního průběhu madridské schůzky. Svolání této konference bude nyní výrazně v popředí diplomatické i propagační aktivity členských států Varšavské smlouvy.

Středem pozornosti jednání ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy byla i výše zmíněná madridská schůzka. Bylo dohodnuto, že je třeba ještě během její přípravy - která již vlastně v podobě konzultací započala - zajistit její pozitivní průběh a výsledky, přesně stanovit její program. Kladeň otázka úrovně, na jaké se má schůzka konat, je zatím předčasné. /Západ požaduje již nyní úroveň ministrů zahraničních věcí./ Rumunská delegace navrhovala, aby socialistické země se tohoto negociačního postoje vzdaly již předem tak, že by s účastí ministrů souhlasily již nyní a vyjádřily to v komuniké, což bylo ostatními státy odmítnuto. Byl kladen důraz na to, aby madridská schůzka přispěla především k rozšíření a prohloubení procesu uvolňování, včetně vojenského. Byla zdůrazněna nutnost intenzivně působit na hostitelskou zemi, kterou je Španělsko, jakož i na další země - nečleny NATO.

Budapeštské zasedání Výboru ministrů a přijaté komuniké věnovalo velkou pozornost odzbrojení. V popředí stojí nadále a ještě silněji problémy jaderných zbraní, zastavení jejich výroby, zkoušek, šíření apod. K novým aspektům vzešlým v Budapešti patří vyjádřená ochota členských států VS - naznačená již v moskevské Deklaraci - vyvinout úsilí, společně s ostatními zainteresovanými státy, které by vedlo ke znahení plánů států NATO rozšiřovat na území některých západoevropských zemí raketové jaderné obraně středního dolehu, namířené proti objektům na území evropských socialistických států, jakož i oživování plánů vývoje a výroby neutronových zbraní.

Ze zasedání vzešla také naléhavá výzva neprodleně zahájit jednání o konkrétním rozsahu snížení vojenských výdajů na nejbližší tři roky.

V projevu čs. ministra zahraničních věcí byla na Výboru ministrů podána informace o připravované čs. iniciativě v souvislosti s 34. zasedáním VS OSN. Týkala by se vypracování a schválení konkrétních politických zásad vzájemné spolupráce, kterými by se měly řídit členské státy OSN při jednáních o otázkách odzbrojení i pokud jde o vztahy těchto států k otázkám odzbrojení. Námět na tuto iniciativu vzešel z usnesení předsednictva ÚV KSČ o rozpracování moskevského zasedání PPV VS a byl poprvé veřejně přednesen v projevu s.G.Husáka u příležitosti 1. máje 1979. Bratrské země byly požádány o politickou podporu této čs. iniciativy.

Čs. ministr hovořil rovněž k otázkám prohloubení jednoty a spolupráce organizace VS, nutnosti větší aktivity Výboru ministrů zahraničních věcí, sekretariátu apod. S podobnými názory vysloupili i ministři PDR, NDR a v obecnější podobě i ostatní kromě ministra zahraničních věcí RSR.

X X X

Ministr zahraničních věcí s. A. A. Gromyko hovořil pořadněji k výše uvedeným otázkám. Jak o tom svědčí přiložený text jeho projevu, dotkl se také některých dalších aktuálních otázek.

Jednou z nich bylo nadcházející uzavření nové sovětsko-americké smlouvy o omezení strategických útočných zbraní. Zdůraznil, že Sovětský svaz ani o milimetr neustoupil během jednání od

principu rovné bezpečnosti. Pokud jde o schválení SALT 2 americkým senátem prohlásil, že není možno vyloučit určitá neočekávaná překvapení, ale současně vyjádřil naději, že zvítězí zdravý rozum. Pokud jde o pozitivní vliv SALT 2 na jednání SCSV ve Vídni, bude nutno dále bedlivě sledovat vývoj postojů západních zemí.

K madridské schůzce 1980 prohlásil, že si na Západě kleslí cestu pochopení, že by se neměly opakovat negativní zkušenosti z Bělehradu, že by se mělo jednat o otázkách skutečně důležitých, jako je vojenské uvolnění a že by se účastníci měli soustředit na otázky, ve kterých jsou možné dohody a ne na konfrontaci. Závěrečný akt je dokument dlouhodobé platnosti o spolupráci států a neměl by být narušován ze strany Západu vnášením do vnitřních záležitostí socialistických zemí a nemělo by docházet k jeho zpochybňování.

Soudruh Gromyko hovořil rovněž k čínské agresi proti VSR, na kterou podle něho svět dlouho nezapomene. I Západ začíná přemýšlet, kam může vést politika Pekingu, která ale dosud neudělala potřebné závěry ze svého avanturismu.

K otázce Blízkého východu prohlásil, že v současné době by bylo omylem souhlasit s ideou svolání ženevské konference. Bylo by dobré, kdyby separátní dohoda mezi Egyptem a Izraelem umřela vlastní smrtí. Sadat se cítí velmi nepříjemně, neboť jdeu proti němu arabské státy, od kterých to nečekal /jako je Jordánsko apod./.

Zdůraznil zásadní postoj SSSR k národně osvobozeneckému boji, který zvláště ostře probíhá na jihu Afriky. Potíží je v tom, že sami Afričané nejsou jednotní. Boj bude složitý, nelohký a ne krátký.

Vývoj v Iránu podlomil pozice USA a Západu nejen v této zemi, ale v celém regionu. Nevyloučil však ty či ony výkyvy. V sousedním Afganistanu probíhá ostrý třídní boj, kdy reakce má aktivní podporu zvenčí, např. z Pákistánu.

Pro vystoupení ministra zahraničních věcí Maďarské lidové republiky bylo charakteristické, že poměrně obsáhle hovořil o přípravě na madridskou schůzku v roce 1980 a s ní úzce spojoval i návrh konference na politické úrovni o vojenském uvolnění. Poměrně malou část projevu věnoval otázkám odzbrojení. Vyslovil názor, že malá pozornost se věnuje otázkám tzv. 2. koše ZA z Helsinek, konkrétně hospodářské spolupráci Východ-Západ.

Ministr zahraničních věcí PLR věnoval poměrně velkou část svého projevu analýze současné mezinárodní situace. Doporučil věnovat pozornost politice NSR, a to i negativním aspektům, např. tendenci oslabovat realizaci dohod se socialistickými zeměmi, vystupování na SOSV ve Vídni, apod. Hovořil podrobněji i o otázkách umístění jaderných raketových zbraní středního doletu ve střední Evropě. Domnívá se, že k celoevropským otázkám by bylo možné svolat schůzku typu bělehradské v některé z našich zemí.

Ministr zahraničních věcí NDR konstatoval, že se zintenzivňuje bitva kolem klíčových mezinárodních otázek. Věnoval pozornost politice NSR a otázce Západního Berlína, mj. též v souvislosti s volbami do evropského parlamentu. Do jisté míry podpořil rumunský názor o nebezpečí vlivu neofašismu v Evropě. V otázkách odzbrojení a vojenského uvolnění doporučoval pracovat více s nezúčastněnými zeměmi.

Celkové mezinárodní situaci věnoval větší pozornost i ministr zahraničních věcí BLR. Podle jeho názoru zahraniční politika USA i dalších států NATO bude nyní věnovat zvýšenou pozornost oblasti Balkánu, poté kdy američtí imperialisté utrpěli porážku v Afganistanu a Iránu. Doporučil věnovat pozornost nadcházející 2. konferenci OSN o nerozšiřování jaderných zbraní, která se bude konat v roce 1980.

Projev čs. ministra zahraničních věcí se soustředil na další společný postup členských států VS. Některé pasáže našeho vystoupení byly napřímem polemikou s rumunskými názory. Vyjádřili jsme

poděkování SSSR a osobně s. Gromykovovi za obrovské úsilí vyvinuté v souvislosti s přípravou SALT 2, zdůraznili jsme naši podporu Vietnamu v jeho boji proti čínské agresi a Kubě v souvislosti s připravovaným summitem HNZ v Havaně. Podrobněji byl osvětlen návrh čs. iniciativy pro 34. VS OSN v podobě dokumentu předběžně nazvaného "Deklarace o mezinárodní spolupráci na dosažení cílů odzbrojení". Čs. ministr zahraničních věcí byl pověřen tím, aby pronesl závěrečné slovo, ve kterém shrnul základní trendy celého jednání a význam zasedání Výboru ministrů zahraničních věcí VS.

Poněkud odlišnou, relativně "samostatnou" platformu se pokusil v některých otázkách zformovat ministr zahraničních věcí RSR Š. Andrei, ačkoliv rumunští experti již předtím při jednání o komuniké přistoupili na určité kompromisy.

Rumunští představitelé především vycházeli vstříc taktice mnoha západních zemí, které žádají, aby již nyní bylo předběžně stanoveno, že madridská schůzka 1980 se bude konat na úrovni ministrů zahraničních věcí. Naše stanovisko vychází ze závěru, že souhlas socialistických zemí s touto úrovní je negociační nástroj v našich rukou a tudíž jej poskytneme teprve za určitých podmínek a že otázka je tedy nastolena předčasně.

Rumunská strana navrhla rovněž zřízení stálého celoevropského orgánu, kde by bylo zastoupeno všech 35 signatářů závěrečného aktu, který by projednával "jakékoli otázky týkající se bezpečnosti a spolupráce v Evropě". Dívolaávají se na skutečnost, že s podobným návrhem socialistické země přišly již v roce 1973. I tato iniciativa byla odmítnuta jako krok jdoucí za rámec ZÁ KSSE.

Pokud jde o vojenské uvolnění, RSR přišla ještě navíc s názory zřeknout se pohádání vojenských ovičení v blízkosti hranic druhých států, zřeknout se rozmisťování nových vojsk a výzbroje na území jiných států a vytvořit demilitarizované pásmo mezi oběma vojenskými seskupeními v Evropě.

Rumunský ministr zahraničních věcí vyzval ke svolání ženevské konference pod záštitou OSN, která by projednávala situaci na Blízkém východě, ačkoliv půl dne předtím s. Gromyko jasně prohlásil, že tyto návrhy jsou inspirovány USA, Izraelem a Egyptem.

Hovořil rovněž o otázce válek mezi socialistickými zeměmi, maje zřejmě na mysli čínskou agresi ve Vietnamu, s tím, že spory mezi socialistickými zeměmi by se měly řešit pokojnou cestou.

Rumunská delegace překvapivě a přehnaně zdůrazňovala velikost nebezpečí neofašismu v západní Evropě, což prosazovala i do komuniké.

Názory rumunské strany byly podrobeny nepřímé kritice ve vystoupeních s. Gromyky i ostatních ministrů z bratrských zemí.

Kromě těchto rozdílných stanovisek rumunská strana vyjadřovala i postoje, které jsou shodné nebo velmi blízké ostatním členským státům VS. S. Gromyko ve svém projevu u příležitosti přijetí u s. J. Kádára zdůrazňoval tuto shodu názorů. Je třeba též vzít v úvahu, že rumunský ministr zahraničních věcí podepsal text komuniké, kde jsou jen málo významné kompromisy z naší strany vycházející vstříc jejich stanoviskům.

X X X

Třetí zasedání Výboru ministrů, vycházející z jednání listopadového PPV VS v Moskvě bylo významným krokem při realizaci návrhů, zformulovaných v moskevské "Deklaraci".

Klade do popředí pozornosti klíčové otázky současnosti a dává tak konkrétní a významnou náplň pro oběhí přípravy madridské schůzky KBSE. Dává základnu pro zintenzivnění úsilí našich zemí v boji za dosažení pokroku v oblasti vojenského uvolňování a odzbrojení.

Mimořádný důraz je položen na svolání konference o vojenském uvolnění v Evropě; návrh svolat tuto konferenci dává socialistickým zemím platformu pro ofenzivní politiku vůči západním zemím a pro jejich aktivitu /čelit zneužívání otázky lidských práv, problematiku tzv. 3. koše, apod./.

Zasedání umožnilo účastníkům znovu vyjádřit svá kritická stanoviska k názorům RSR v některých důležitých otázkách.

Zasedání se uskutečnilo v celkově věcné, pracovní atmosféře, v duchu internacionální spolupráce a vedlo k upevnění úlohy Výboru ministrů zahraničních věcí, který působí na základě instrukcí PPV VS.

Zasedání bylo dalším krokem vpřed při koordinování zahraniční politiky ZSS a utužování jednoty a spolupráce v rámci organizace VS; bylo dalším důkazem, že SSSR a ostatní bratrské země drží pevně iniciativu: ve svých rukou ve všech klíčových otázkách boje za mír, demokracii a socialismus.

Otázky dalšího postupu ČSSR v nadcházejícím období budou předloženy P. ÚV KSČ v samostatném materiálu, který naváže na tuto informaci.

V Praze dne 17. 5. 1979